

Krištofa Šmida

sto malih

PRIPOVIEDAKAH

za

mladež.

Preveo

IVAN FILIPOVIĆ.

I. Dio.

S jednom bojadisanom slikom.

Naklada L. Hartmána u Zagrebu.

1867.

1. Sunce.

Njeka marljiva mati i dvoje njezine djece dodju jedne večeri već skoro u mrak kući od poljskoga posla. Kad su došli gorila je na stolu svjetiljka.

Jurje poviče sav u čudu: „Ta nikoga nije kod kuće; tko je zapalio svieću?"

„Tko drugi „odvrati Milica" nego li otac. On je valjda medjutim iz grada kući došao.

Djeca ga stanu tražiti, i nadju ga sbilja na svoje veliko veselje u drugoj sobi.

Drugi su dan kùpili sieno na livadi i roditelji i djeca. Sunce je prekrasno sjalo, a djeca su bila puna veselja.

„No, djeco" reče otac „vi ste jučer odmah pogodili, da sam ja u našoj sobi zapalio svieću. Ali ako na nebu gore pogledate ovo veliko, krasno svjetilo, sunce, nepada li vam na úm, tko je njega zapalio?

„O dakako" odvrati Milica „to svjetilo zapalio je dragi Bog. Najmanja svjećica nezapali se sama; mora dakle da je njetko, tko je i ovo sunce zapalio."

„Tako jest" poviče radosno Jurje. „Bog je sve načinio. Sunce, mjesec i zviezde; travu, cvieće

i drveće; i sve, što oko nas vidimo, njegovo je djelo."

Gor na nebu sve krasote,
I na zemlji ovdje doli,
Božje moći i dobrote
Svjedoci su to oholi.

2. Kiša.

Trgovac njeki jahao je jednoč sa sajma kući, a za sobom je imao bisage pune novacah. Strašno je padala kiša, i siromah čovjek bio je skroz i skroz mokar. To mu je bilo neugodno, te je jadikovao, što ga je tako zlo vrieme snašlo na putu.

Put ga je vodio gustom šumom. Kako se je upropastio, opaziv najednoč pred sobom razbojnika, koji na njega pušku naperi i — opali. Za cielo bi ga ustrielio, ali srećom njegovom bio je barut vlažan, i puška nije planula. Trgovac podbode konja, i izmakne sretno pogibeli.

Budući izvan pogibeli, reče sam sebi: „Alaj sam nepametan bio, proklinjući zločesto vrieme, mjesto da sam ga dragovoljno snosio kao odredjenje božje. Da je bilo vedro, a zrak čist i suh; to bi sad bio mrtav, i badava bi me bila čekala moja djeca, da se vratim. Kiša, radi koje sam bio zlovoljan, spasila mi je moj život. U buduće neću nigda zaboraviti, što mudra izreka veli:

Sve od Boga što dohodi,
Ljudem dobrim plodom rodi!"

3. Sunce i kiša.

„Samo da bi sunce uvjek sjalo!“ rekoše jednoč djeca, kada je cieli dan padala kiša i duhala bura. I sbiljam učini se, kano da će se djeci izpuniti želja. Više mjesecih nevidjaše se ni oblačka na nebu. Ali ta duga suša počini veliku štetu po njivah i poljih. U vrtu je povenulo cvieće i zelje; a lan, na koji su se radene djevojčice tako jako radovale, jedva se je podigao od zemlje.

„Vidite, djeco!“ rekne mati „da je kiša isto tako potrebna kao i svjetlost sunca. Učite se dakle iz toga mudroga božjega uredjenja svetu istinu, da ni za ljude nebi dobro bilo, kad bi vazda uživali samo vesele i radostne dane. Morate kadkada doživiti i tužnih i žalostnih danah, da iz vas postanu dobri i valjani ljudi.“

Ne veselja samo i radosti,
Već i tuge i žalosti dani
Jesu dari božje providnosti,
Da budemo ljudi izkušani.

4. Grmljavina.

Ivo, dječak iz grada, brao je u šumi jagode. Kad je hotio, da ide kući, podigne se strašna bura; začme kiša lievati, munje sievati i grmiti. Ivo se je jako bojao, i zavuče se putem u jedan šupalj hrast, jerbo nije znao, da grom rado u visoko drveće udara.

Najednoč začuje on glas: „Ivo! Ivo! deđ izadji brže van!“ Ivo se izvuče iz šupljega hrasta; al tek da je vani bio, udari grom u ono drvo, i strašna se grmljavina razliegne nebom. Zemlja se uzdrma pod preplašenim dječakom, i njemu se učini, kano da je sâm u plamenu. Ali mu ipak nebje ništa, te on sklopljenima ručicama reče gledajući prama nebu: „Onaj glas bio je glas s neba! O dragi Bože, ti si mene izbavio! Hvala ti budi od sve duše moje!“

Nu isti glas poviče opet: „Ivo! Ivo! Zar ti nečuješ?“ i sad tek opazi jednu seljakinju, koja je to vikala. Ivo odleti k njoj, i reče: „Evo me! Šta hoćeš?“

Seljakinja mu odvrati: „Ja nisam mislila tebe, nego mog maloga Ivu, što je tamo na potoku čuvao guske, pa se je valjda tu njegdje skrio od bure. Gle, enoga, gdje iz grma dolazi.“

Ivo, dječak iz grada, pripoviedao je sada, kako je on njezin glas držao za glas iz neba. Seljakinja pako sklopi pobožno ruke, i reče: „O moje diete, ništa zato, budi ipak Bogu zahvalan. Glas je doduše bio samo glas neznatne seljakinje; ali Bog je tako udesio, da sam ja glasno vikala, pa tebe tvojim imenom zvala, i neznajući ništa o tebi. On i nitko drugi izbavio te je iz prevelike pogibeli, u kojoj si bio!“

„Dà, dà!“ reče Ivo suznima očima. Bog je upotriebio vaš glas, da mene izbavi. Vi ste doduše zvali; ali pomoć je bila ipak od Boga; jer:

Iz nenada spâs nebiva,
Bog nam njega sam dariva."

5. Dúga.

Iza strašne bure ukaže se prijazna dúga na nebu. Mali Franjo gledaše kroz prozor, i poviče pun veselja: „Takovih prekrasnih bojah nisam još vidio od kako sam živ! Gle, tamo kod stare vrbe na potoku dotiču iz obiakah upravo do zemlje. Zaista da s lišća toga drveta kaplju te prekrasne boje. Ja ću sad tamo brže odletiti, te ću si nahvatati sve svoje školjke."

Franjo skoči te odleti što brže mogaše k vrbi. Nu kako se začudi, kad došavši tamo u kiši stajaše, a od bojah nebijaše ni traga. Skroz i skroz prokisav, vrati se on tužan natrag, i jadikovaše kakove je zle sreće.

Otac se nasmije, i reče: „One boje nedadu se u nikakovu školjku pohvatati, jer se ono kišne kapljice samo u sunčanoj sjajnosti onako za čas obojene čine. Nego moje drago diete, tako ti je isto sa svimi krasotami ovoga svieta; one nam se čine, da su nješta, a ipak nisu ništa nego samo tašta pričina."

Nevaraj se, brate, vanjskim likom,
To se plaća tugom ovelikom!

6. Zlatna zdjelica.

Mala Anka stajaše iza tople proljetne kiše na otvorenu prozoru, i promatraše velikom nasladom prekrasne boje dúge. „Draga mamice," počme ona „ljudi pripovjedaju, kad se dúga na nebu ukaže, da onda s neba jedna zlatna zdjelica spadne; nu da ju naći može samo nedjeljnjak. Ima li sbiljam gdjegod takova dragocjenost? i tko su to nedjeljnjaci, kojim je namienjena?"

Mati odgovori: „Ima doduše na nebu jedna dragocjenost, prema kojoj je ništa sve zlato na zemlji. A nedjeljnjaci, kojim u dio zapada, nemoraju baš da su u nedjelju rodjeni. Glavna je stvar, da nisu svakdanji ljudi, nego da su uvjek i svagda pobožni i krotki, kao nedjeljom u crkvi. Budi i ti takovo nedjeljnjače, pa ćeš za sigurno postići takovu dragocjenost."

Anka se je od svega srca trsila, da bude dobra i pobožna; i buduć da je uvjek boljom i pobožnijom bivala, to je i sve zadovoljnijom i radosnijom postajala. Kad je opet jednoč na nebu zasjala dúga, reče mati: „No, Anko, zar ti nećeš ići van, da potražiš onu zlatnu nebesku dragocjenost?"

„Draga majko," reče Anka „ja sam bila budalasto diete; a sad dobro shvaćam smisao tvojih riečih. Ti si mislila na plemenitiji i dragocjeniji dar, nego li je zlato."

„Tako da, draga moja Ančice" reče mati.

„Onaj nebeski dar, što sam ga ja mislila, i što sve zemaljske darove daleko nadkriljuje, to je pravo blaženstvo čovjeka. Mi tu dragocjenost tražimo zaman u svietu; mi ju nalazimo samo u sebi, samo u pobožnom, dobrom i čistom srcu.“

Srce dobro, pobožno i čisto
Više vriedi nego zlato isto;
U njem samo ovd na zemlji prava
Za ljude je blaženost i slava!

7. Odziv.

Mali Franjo nije još ništa znao o odzivu. Jednoč vikne on na livadi: „Oj, oj!“ i mahom je čuo u bližoj šumici takodjer: „Oj, oj!“ On sada sav u čudu zavikne: „Tko si ti?“ Glas takodjer vikne: „Ti!“ On vikne: „Ti si nevaljanac!“ „Nevaljanac!“ odzovne se u šumici. Franjo se na to razljuti, te stane svakojako ružiti i grditi; nu sve te pogrde vrate mu se natrag. — Najposlje počme tražiti to diete, da mu se osveti; nu nemogaše nigdje da ga nadje.

Zatim otidje Franjo kući i potuži se majci, kako se je u šumi sakrilo njeko zločesto diete, te njega svakojako naružilo i nagrdilo. Mati mu odgovori: „Ovaj par neimaš pravo, i sam sebe izdaješ. Čuješ! ti nisi čuo ništa drugo, nego svoje vlastite rieči. Jer kao što si višeput vidio svoje lice u vodi, isto si tako i sada čuo svoj glas iz

šume. Da si poviknuo koju ljubeznu rieč, to bi bio ljubeznu rieč i natrag dobio."

A tako biva i u svakdanjem životu. Ponašanje drugih prama nam većinom je samo odziv našega ponašanja prama njim. Ako smo mi prama drugim ljudem prijazni, to su i oni prijazni prama nam. A ako smo mi prama njim neprijazni, surovi i neotesani, to nemožemo ni mi od njih očekivati ništa boljega.

Kakvim glasom podvikuješ,
Takav odziv i ti čuješ!

8. Izvor.

Mali Stanko idjaše jednoga žestokoga ljetnog dana preko polja. Lice mu je bilo zažareno od vrućine, a težka žedja ga je strašno mučila. On dodje k jednom izvoru, što je u gustom hladu jednoga hrasta, bistar kao riblje oko, izvirao iz jedne pećine.

Stanko je doduše čuo, da nevalja piti, kad je čovjek ugrijan. Nu držeći se za pametnjaka, preziraše tu opomenu, i prisnapi mahom piti hladne vode, te — padne onesviešten na zemlju. Dodje bolestan kući, i žestoka ga groznica (zimnica) spopadne.

„Ah!" uzdisao je sada u postelji „tko bi si od onako liepoga izvora mislio, da u sebi ima tako škodljiva otrova!"

Nu Stankov otac reče: „Nije bistri izvor kriv tvojoj bolesti, nego jedino tvoja nerazboritost i neposlušnost.“

Sve za našu dobru sreću
Vječni otac ovdje stvorì,
Samo objest nepametna
U kaznu nam sve pretvori.

9. Tegobe.

„Ja hoću da budem vrtar,“ reče Branko, kad mu je bilo četrnajest godinah, te je imao ići na kakov zanat. „Krasno je to, kad je čovjek uvjek u zelenom i medju mirisavim cviećem.“ Ali iza njekoga vremena vrati se on opet kući i jadikovaše, kako se uvjek mora sagibati, te po zemlji povlačiti i puziti, da ga već bole i krsta i koljena, pa zato da je sit vrtarstva.

Zatim je Branko hotio, da bude lovac: O krasan ti je to život u zelenoj, sjenatoj šumi!“ Ali na skoro dodje i odatle i jadikovaše, da mu je iza jutra nesnosan prosti svježi zrak, koji mu sad vlažno i maglovito, sad studeno izpod nosa brije.

Sad mu je na úm palo, du će biti ribar. „Na brzoj se bistroj rieki vozikati, a nikad se neumoriti, te svaki čas izvlačiti mrežu punu ribah, to je zaista veseo život!“ reče on. Al ni to veselje nije dugo trajalo. „To mi je zanat!“ reče on „Čovjek je uvjek mokar i zaprćkan; već mi je voda dozlogrdila.“

Napokon htjedè, da buđe kuhač (sokač.) „Kuhaču“ reče on „moraju i vrtar i lovac i ribar davati sve, štogod svojom pomnjom dobiju; sve što je dobro i sladko, to on ima.“ Nu za njeko vrieme eto ti njega opet kući jadikujući: „Sve bi dobro bilo, samo da se čovjek nebi uvjek uz vatru peći morao. Kad onako uz bukteću vatru stojim, čini mi se, da ću se od vrućine sav raztopiti.“

Nu otac sad više nije dopuštao, da si Branko i po peti put izabire drugi zanat, nego mu sasvim osbiljno i strogo reče: „Ako hoćeš, da zadovoljno živiš, to moraš muževno i odvažno podnositi tegobe ovoga života. Tko hoće, da izbjegne svakoj neugoduosti, što život gdješto za nas ima, taj mora da se ukloni iz ovoga svieta. Misli samo češće na dobro, što ga tvoj sadanji striliš zaista ima, pa će ti se malo po malo tegobe tvoje ublažiti.“

Branko je poslušao svoga oca, pa kad su poslje drugi ljudi jadikovali, tješio ih je govoreći: „Ja sam izkusio, što će to reći:

Što neimaš, to neželi,
A uživaj što Bog dava;
Svaki striliš ima čime
Srce ljudsko ublažava.“

10. Cvieće.

Ljudevit stane u vrtu pred jednim razcvjetanim ružičnim grmom, i reče svojoj sestri: „Ruža

je ipak najljepša izmedju svega cvieća!" Dragojla mu vrati: „Onaj ljiljan tamo na onom sloga isto je tako liep, kao i ruža. Ja ta dva cvieta smatram za najljepša; sve ostalo cvieće ništa neznači." „Al nesmijete prezirati ni ljubičicah" reče mala Zlatica. „One su takodjer liepe, pa su mi pravile puno veselja prošloga proljeća."

Mati je slušala taj razgovor svoje djece, te reče: „To trovrstno cvieće, što vam se tako dopada, slika je trijuh liepih kriepostih. Ljubičica je sa svojom čednom plavetnom bojom slika poniznosti; snjegobieli je ljiljan slika nevinosti, a crvena ruža ima da znači: vaša srca, djeco, neka su vazda nadahnuta dobrotom i ljubavlju prama Bogu."

Mladež kiti, uznosi,
Da je prava divota,
Rajsko cvieće: nevinost,
Poniznost i dobrota.

11. Jagode.

I.

Njeki stari vojnik s drvenom nogom dodje u jedno selo, i iznenada se razboli. Nemogavši dalje putovati, moraše u jednom štaglju ležati na slami, i bijaše mu jako zlo. Maloj Janji, kćerci njekoga siromašnoga košaričara, sažali se srdačno taj bo-

lestni vojnik. Ona ga je svaki dan polazila, i svaki put mu je poklonila po deseticu.

Nu jednoga dana reče pošteni vojnik veoma zabrinuto: „Drago diete! Danas sam razumio, da su tvoji roditelji veoma siromašni. Kaži mi iskreno, od kuda tebi toliki novac? Ja bi volio da prije od glada umrem, nego da primim ma samó novčić, koji mi mirnom sviešću nebi dati mogla.“

„O nemojte se ni malo brinuti!“ reče Janja. „Te si novce pribavljam poštenim načinom. Ja polazim školu u bližem gradiću. Putem idem kroz šumu, u kojoj je puno jagodah. Svakiput si ih naberem po jednu košaricu, prodam ih u gradiću, i dobijem po deset novčićah. Moji roditelji znaju dobro za to, i njima je to posve pravo. Oni višeput vele: „Ima još puno siromašnijih ljudih, nego li smo mi, pa njim moramo toliko dobra činiti, koliko samo možemo.“

Staromu junaku obaliju suze oči, i kapahu na njegove brke. „Dobro diete,“ reče on „Bog blagoslovio tebe i tvoje roditelje radi vaše čovjekoljubivosti!“

Ako samo, brajne, jesi rada,
Mnogo možeš ublažiti jada.

II.

Iza njekoga vremena dodje u to selo njeki odličan častnik, koji je imao više redovah. On stane sa svojom krasnom kočijom pred gostionom,

da konje porani; a čuvši za bolestnoga vojnika, ode da ga posjeti.

Stari vojnik pripoviedao je odmah o svojoj dobročiniteljici. „Šta?“ poviče častnik „jedno je siromašno diete toliko za tebe učinilo! Ja tvoj stari general nesmijem doista manje učiniti. Odmah ću narediti, da te u gostioni što bolje podvore i izpokoje.“

Učinivši to ode zatim u koljebu k maloj Janji. „Dobro diete“ reče on ganut, „tvoja dobrotvornost kosnula se je jako mojega srca. Ti si mnogu deseticu darovala staromu vojniku, evo ti zato isto toliko dukatah.“ Začudjeni roditelji rekoše; „Oh, to je preveć!“ Nu general odvrati: „Ne, ne! to je samo kukavna nagrada, mnogo će ljepšu ta dobra djevojčica dobiti u nebu.“

Milokrvna srca koji
Sirotinju biednu dvori,
Uz njeg milost božja stoji
Vazda ovdje i tam gori!

12. Trešnje.

Savka, kćerka bogatih roditeljah, imaše svoju posebnu, liepo uredjenu sobicu. Ta soba neizgledaše medjutim najprijaznije, jerbo ju nigda nije spremala, te su u zalud bile sve opomene njezine matere, da ju u boljem redu drži.

Njeke se je nedjelje po podne bila upravo opravila, i htjedè da njekamo izadje. Najednoč

dodje susjedova kćerka i donese jednu košaricu punu krupnih zrelih trešanjah. Buduć su pako svi i stolovi i stolice zakrčene bile odielom i drugimi stvarmi, metne Savka košaricu na jedan stolac, koji je preobučen bio plavom svilom, pa ode sa svojom materom šetati se u bližnje selo.

Kasno na večer, već kad je bio posve mrak, dodje ona jako umorna u svoju sobu, te se odmah požuri da sjedne. Nu tek da se je sjela, skoči se i zavikne iza glasa od straha. Bila je naime sjela uprav u košaru s trešnjami.

Mati doleti na to sa sviećom. Nu šta moradè viditi! Trešnje su bile sve sgnječene, sok je curio na sve strane preko stolca, i Savkina biela svilena odjeća bila je zamazana, da ju više nije mogla nositi.

Mati ju oštro ukori, i reče: „Vidiš, kako je potrebno, da se soba sprema, i da sve na svom mjestu stoji. Sad si kažnjena za svoju nepokornost i za svoj nered. Zapamti si dobro izreku:

Bez reda nam nij napredka,
Nit čestita nij života,
Svud nas samo sliedom sliedi
Mnoga šteta i sramota."

13. Breskve.

Gospoja Simićka posjeti jednoč djeda u njegovu vrtu sa svoje četvero djece. Djed donese na vinovu listu četiri breskve, žute kao zlato, a ve-

like kao jabuke. Žalio je, što ih nije bilo više zrelih. „Medjutim gledjite sami“ reče on u šali „kako ćete četiri breskve podieliti medju pet osobah, a da vam u računu nebude slomka.“

„To ću ja“, reče Anka, najstarija kći; „samo molim, da jednake i raznoimene brojeve malko izmiešati mogu.“

Ona uzme četiri breskve i reče: „Mi dvie sestre i jedna breskva činimo skupa tri; moja dva brata i jedna breskva čine takodjer tri; ove dvie breskve i jedna mati opet su skupa tri. Tako je sve ravno podieljeno bez slomka.“

Ankine sestre bile su posve zadovoljne s tom diobom. Vesela pako majka zahtjevaše, da svako diete uzme po jednu breskvu, a djed donese Anki još jednu liepu kitu cvieća. „Ankin liepi račun služi na čast njezinoj dosjetljivosti, a još više njezinu djetinjemu srcu.“

Bistar razum, dosjetljivost
Svatko ima rada;
Al još više plemenito
Srce se dopada.

14. Orah.

Kod njekoga sela stojahu dva dječaka pod velikim orahom, i opaze na zemlji jedan orah. „Moj je“ poviče Mirko „ja sam ga prvi smotrio.“ „Ne, moj je,“ poviče Stanko „ja sam ga prvi digo.“ Obadva se dječaka strašno posvade.

„Ja ću razpraviti vašu prepirku,“ reče jedan veći dječak, koji tamo upravo došao bješe. On stane medju nje, otvori orah i nastavi: „Jedna je ljupina onoga, koji je orah prvi vidio; druga je onoga, koji je orah prvi digo; a jezgra je moja, za moj súd.“

„To vam je“ primetne on smijući se, „obični svršetak većine prepirkah i parnicah.“

Tko se rado svadja i prepire,
Praznu vreću većinom pobire.

15. Kruška.

Stari Blaž sjedjaše jednoč pred kućom u hladu pod velikom kruškom. Njegovi unuci jeli su ploda od iste kruške i nemogahu se dosta nahvalite ljepote i slasti tih krušakah.“

Tad reče djed; „Moram vam baš kazati, kako je ovamo dospjela ova kruška. Prije više nego li petdeset godinah potužim se ja svomu susjedu radi svoga siromaštva. „Ej!“ rekoh, „da mi je u svom imetku samo jedanput sastaviti sto talirah, čini mi se, da nitko nebi bio zadovoljniji od mene.“

„Susjed je bio mudar i pametan čovjek, te reče: „To možeš lasno sastaviti, samo ako hoćeš. Vidiš, na istom mjestu, na kojem sada stojiš, leži u zemlji više nego sto talirah. Nastoj samo, da ih izvadiš.“

„Ja sam tada bio još mlad i nerazuman mladić, pa sam onu istu noć izkopao veliku jamu u

zemlju; ali na svoju žalost nenadjoh ni prebijena novčića, a kamo li sto talirah."

„Kada susjed sutra dan jamu smotri, grohotom se nasmije, i reče: Budalo, nisam ja, tako mislio. Ali ništa zato, ja ću ti dati jednu mladu kruščicu, usadi ju u tu jamu, koju si izkopao, i za njekoliko godinah izaći će taliri na vidilo."

„Ja usadim istu krušku, ona stane rasti, i iz nje evo sada te velike kruške, što je pred vama. Od ploda ove kruške imam ja za toliko godinah više koristi, nego li sto talirah; a osim toga je ona još uvjek glavnica, koja nosi liepu korist."

U svakome kraju
Nek ti voćke budu,
Zato liepa plaća
Tvom će rodit trudu!

16. Razcvjetana grana.

Marko bijaše lakouman i razpušten dječak. On nije hotio da posluša nikakov nauk, nikakovu opomenu, nego se je svemu samo smijao.

Jednoga dana ode on sa svojom sestrom Milkom u vrt. Milkin slog bio je pun prekrasnoga cvieća, a Markov sasvim zapušten i pun korova.

„Alaj, brate Marko!" reče mu čestito djevojče „ti sve svoje stvari držiš u velikom neredu. Čuješ, što ću ti sada reći: Iz tebe, kakono mati veli, neće nigda valjan čovjek biti; tebi neće nigda sreća procvasti!"

Marko se nasmije, popne se na jednu veliku krušku, koja je baš u cvietu bila, te poviče: „Hej, Milko, evo me sad usried cvieća. Gle, kako mi odsvud sreća cvate!“

Grana pukne, Marko spade dole, i prelomi ruku.

Nemoj nauk dobar prezirati,
Jer se viek to ljutom kaznom plati.

17. Dragocjena biljka.

Dvie služavke, Kata i Marga, idjahu u grad, noseći svaka na glavi veliku košaru punu s voćem.

Kata je neprestano mrmljala i jadikovala; Marga se je pako smijala i šalila.

Kata reče: „Kako se ti možeš smijati? Ta tvoja je košara isto tako težka, kao i moja, a nisi ništa jača od mene.“

Marga odvrati: „Ja sam u svoju košaru metnula jednu biljku, pa zato mi nije ništa težka.“

„Gle,“ poviče Kata „to mora da je jako dragocjena biljka. I ja bi si njom olakšala svoj teret; kaži mi, kako se zove!“

Marga odgovori: „Ta dragocjena biljka, što svaki teret olakšava, zove se — ustrpljivost. Zapamti si to dobro, Kato:

Svaki teret lako podnosimo,
Ustrpljivost kad mu pridružimo.“

18. Povrtnica (rotkva).

Njeki siromak nadničar bješe u svom vrtu uzgojio izvanredno veliku povrtnicu, da joj se je svatko čudio. „Ja ću ju“ reče on „dati našemu vlastelinu, njega bo uvjek jako veseli, kad gdje vidi, da se polje marljivo obradjuje.“

Odnese u dvor povrtnicu. Vlastelinu se sbilja povrtnica dopane, on pohvali pomnju i dobru volju nadničarovu, i pokloni mu tri dukata.

Njeki vrlo bogati i škrti seljak u tom selu čuje to, pa reče: „Ja ću odmah milostivomu gospodinu pokloniti svoje veliko tele. Kad on za jednu povrtnicu već tri dukata dade, koliko će onda istom meni dati sa ovako krasno tele!“

Odvede dakle tele na užetu u dvor, i zamoli milostivoga gospodina, da ga na poklon primi. Vlastelin je odmah progledao, zašto je taj škrtac tako darežljiv, te mu odvrati, da neće teleta.

Nu seljak stane još većma moliti, da vlastelin neodbaci njegova dara. Napokon reče pametni gospodin: „No hajde, kad me baš silite, uzet ću vaš dar. Al kad ste vi već tako darežljivi, nesmijem ni ja da budem škrtac. Ja ću dakle i vama nješta pokloniti, što me dva tri puta toliko stoji, koliko je vriedno vaše tele.“ I to rekav dade začudjenomu seljaku poznatu nam veliku povrtnicu.

Plemenitost svud se nagradjuje,
A sebičnost crna pogrdjuje.

19. Gusjenice.

Njeka marljiva mati imala je u svom vrtu svake vrsti povrtalja. Jednoč reče svojoj maloj kćerci: „Zorice, pogledaj ovdje na ovaj doljni list zelja, vidiš li ova žuta zrnca? To su ti jaja, iz kojih će se izleći gusjenice, te će sve zelje pojesti. Zato poslje podne idi, te pokupi sve ovakovo lišće, i razgnječi ga. Tad će nam zelje uvjek liepo zeleno i napredno biti.“

Zorica pomisli u sebi: „Ovomu poslu nije sile, ja ću ga i kasnije obaviti moći;“ i tako najposlje sasvim zaboravi, što joj je mati zapovjedila. Mati je bila njekoliko nedjeljah danah bolešljiva, te nije mogla u vrt.

A kad ozdravi, uzme nemarnu djevojčicu za ruku i odvede ju k zelju. Nu kad tamo, ima šta i viditi: gusjenice su sve zelje ogrizle, i rebarca gola ostavile. Zorica se uplaši i udari u plač, što je ona tomu kriva svojom nemarnošću. A mati reče: „Što možeš danas učiniti, učini to svakako jošte danas, i neodgadjaj nikada na sutra, jer neznaš što sutra može biti.“

„Dobro to pamti!“ nastavi mati, „pa ću te naučiti i drugu poslovicu, koja je kao napisana na ovom nagrdjenom lišću od zelja:

U početku zlo zatari svako,
Inače je po te naopako! —“

20. Velika glava zelja (kupusa.)

Dva djetića (kalfe), Josip i Filip, idjahu jednoč pokraj njekoga vrta.

„Gle samo!" reče Josip „kakove su tu velike glave zelja!"

„Idi tamo" odvrati hvalisavi Filip „baš tako osobito velike nisu. Ja sam ti jednoč na svom putovanju vidio mnogo veću glavu, veću nego li je gradska škola."

Josip, koji je bio kotlar, rekne na to: „To je ipak mnogo. Medjutim ja sam jednoč pomagao praviti kotao, koji je tako velik bio, kao naša crkva."

„Ali za Bogu" poviče Filip „čemu su potrebovali tako velik kotao?"

Josip rekne: „Htjeli su, da u njem kuhaju tvoju veliku glavu zelja."

Filip odvrati zastidjen: „No sad vidim, kamo šibaš! Ti uviek ljubiš istinu, a sad si samo zato tako govorio, da susbiješ moju hvalisavu laž. Ja ti posve pravo dajem, jer:

Tko se lažju grdnom slavi,
Za plaću si laž pribavi."

21. Žitni klasi.

Njeki seljak išao je sa svojim sinom Milutinom na polje, da vidi, hoće li žito skoro sazreti.

Došavši na polje vide, kako njekoje lati sasvim upravo stajahu, a druge se opet sasvim k zemlji prigibahu. Milutin reče: „To je velika šteta, da toliki stručci gotovo na zemlji leže. Valjda oni ničemu nevaljaju?“ Otac odtrgne dva klasa i rekne: „Vidiš, ovaj klas, koji se je sasvim čedno k zemlji prigibao, pun je liepoga zrnja; a ovaj, koji se je ponosito u vis dizao, sasvim je prazan.“

Tko svoj diže nos odviše,
U tom mudar duh nediše.

22. Grašak.

Njeki komedijaš moljaše jednoga kneza, da mu dozvoli pokazati njekoje svoje još nigda nevidjene majstorije. Knez to dopusti, a komedijaš stupi u sobu s malom jednom zdjelicom, koja je bila puna nakvašenoga graška. Dao si je u njekoj daljini držati iglu, i na nju se je graškom tako sigurno nabacivao, da se je svako zrno na šiljak nataknulo.

Knez reče: „Moj dragi, vi ste se zaista mnogo i dugo trudili, dok ste se u tom tako izvježbali. Zato ću vas dakle nagraditi.“ Na to šapne nješta u uho svomu poslužitelju, a ovaj izadje van, te se naskoro vrati s jednom težkom vrećom. Komedijaš se jako poraduje, pomisli bo, da je puna novacah.

Na kneževu zapovied odvežu vreću, i u njoj nebijaše ništa drugo, nego sam — grašak. Knez pako reče: „Buduć da vaša majstorija ljudem ni-

šta nekoristi, te vam se valjda i zlo naplaćuje, to će vam po svoj priliki na skoro graška nestati. Zato vas evo njim dovoljno providjam."

Takvim poslom nemoj se baviti,
Kojim nikom' nećeš koristiti.

23. Njiva.

Koljeba siromašnoga Nikole stajaše na jednom mjestu, koje je sasvim glagovinom i ljeskovinom zarašteno bilo. Njekoga žestokog dana, baš o žetvi, ležaše Nikola u hladu jednoga ljeskovoga grma. Seljak njeki proveze kraj njeg velik voz pšenice. Nikola gledaše nenavidno natovarena kola, i jedva da je pozdravio seljaka.

Seljak stane, i reče Nikoli: „Kad bi ti od te svoje pustare svaki dan samo toliko izkrčio i obradio, koliko svojim lienim tielom zapremaš, to bi zaista svake godine nažeo pšenice više, nego li na ovih kolih vidiš."

Nikoli pukne medju očima. On izkrči glogovinu i ljeskovinu, i obradi zemlju. Tako je dobio njivu, koja ga ni novčića nije stajala, a ipak je i njega i njegove pošteno hranila.

Lienac ništa dobra neuživa,
A marljivi u obilju pliva.

24. Vinograd.

Njeki otac reče na smrtnoj postelji svojima trima sinovima: „Draga djeco! Neimam ništa da vama ostavim, osim ove koljebe i ovoga vinograda okolo nje, u kom je zakopano veliko blago. Kopajte marljivo u tom vinogradu, pa ćete naći to blago.“

Iza očeve smrti prekopaju sinovi marljivo sav vinograd uzduž i popriek, al nenadju ni zlata ni srebra. Nu zato urodi vinograd, buduć je dobro prekopan bio, kako još nigda urodio nebijaše; i sinovi dobiju silne novce za prodano vino.

Sad istom uvide oni, što je pokojni otac pod blagom mislio, te zato napišu velikimi pismeni na vrata od vinograda:

Pomnja, to je blago pravo
Za onoga, koj ju ljubi zdravo.

25. Gljive.

Mati pošalje jednoč u šumu svoju malu Katicu, da nabere gljivah, koje je otac tako rado jeo. „Mamice,“ poviče Katica povrativ se natrag „ovaj par nabrala sam ih veoma krasnih!“ Samo ih pogledaj“ nastavi dalje pokazav košaricu „kako su sve liepo rumene, i kao biserom posute. Bilo je i onih mrkih i neuglednih, kakovih si ti onomad doniela; nu meni se nisu dopale, pa sam ih ostavila.“

„O ti nepametno diete!“ poviče mati sasvim uplašena. „Te liepe gljive otrovne su kraj svega rumenila i bjelila. A one mrke, što si im ti zabavila, to su ti vrganji, koji su, premda neugledni, ipak jako dobri i tečni.“

„Tako ti je, moje diete, još s mnogimi stvarmi na ovom svietu. Ima kriepostih, koje ni malo u oči neudaraju; a sjajnih opet manah, kojim se budale dive. Dapače, zamamna sjajnost zla može nas lako na grieh navući.“

Grieh, što nama radost pravi,
Otrovom nas sladkim davi.

26. Bog je sve mudro uredio.

Njeki seljak legne se u hlad pod velik granat hrast, i razmatraše jedan tikvinac, koji se razvriežio bijaše po obližnjoj živiki. Tad sdrma glavom i reče: „Aj, aj! to mi se ipak nedopada, da onaj slabi i nizki tikvinac liepimi i krupnimi tikvami rodi, a ovaj veliki silni hrast opet ovakovim sitnim i neuglednim žirom. Da sam ja sviet stvarao, to bi bio ovaj hrast nakićen sve samimi velikimi i težkimi tikvami. To bi krasota bila pogledati samo!“

Tek da je to rekao, spane jedan žir, i čvrkne ga tako živo u nos, da mu je odmah krv poletila. „Jao si ga meni!“ poviče uplašeni seljak, „sad sam izplaćen za svoju veliku mudrost. Da je ovaj žir bio tikva, zaista bi mi bio razlupao glavu.“

Liepo sviet je Bog stvorio,
I sve mudro uredio!

27. Hrast.

Njegda u staro doba dodju pred súd dva mladića, Jurje i Milan.

Jurje reče sudcu: „Otišavši prije tri godine na put, dam ja ovomu Milanu dragocjen prsten sa alemi, da mi ga čuva. Sad mi neće da vrati toga prstena.“

Milan metne ruku na srce i poviče: „Tako mi moga poštenja, ja o tom prstenu neznam ništa! Moj prijatelj nije kod prave pameti.

Sudac rekne: „Može li tebi tko posvjedočiti, da si mu prsten predao?“

Jurje odvrati: „Nebijaše žalibože kod toga nikoga, do samo jednoga staroga hrasta, pod kojim smo se razstali.“

Milan primeti: „A ja sam pripravan zakleti se (priseći), da o tom drvetu isto tako ništa neznam, kao i o prstenu.

Sudac reče: „Jurje, idi i donesi mi jednu grančicu s toga drveta, da ga vidim. Ti pako, Milane, počekaj ovdje, dok se Jurje vrati.“

Jurje ode. Za mali časak reče sudac: „Šta taj Jurje tako dugo radi? Gdje ga je već? Milane, otvori prozor, pa vidi, je li već ide?“

Milan odvrati: „O gospodine, on se neće tako

brzo vratiti. To je drvo više nego li uru odavle daleko."

Tad poviče sudac: „Oj ti bezbožni lažljivče, koji si se na svoju laž priseći hotio pred Bogom, najvišim sudcem, koji u sva naša srca gleda! Ti isto tako znaš za prsten, kao što znaš i za drvo.

Milan morade prsten dati, i bude odsudjen na godinu danah tamnice. „Tamo ćeš" reče mu sudac „imati vremena, da misliš o velikoj istini:

Za stalno će doći dan strahote,
Koj će odkrit laži i grehote."

28. Hrast i trava.

Njekoga jutra iza veoma burne noći ode Branimir sa svojim sinom Milovanom u polje, da vidi, je li bura počinila puno štete.

Izišav van poviče mali Milovan: „Gle, gle, dragi oče! onaj veliki, silni hrast leži svaljen na zemlji; a ova tanka i slaba trava uz potok stoji upravo i sasma je vesela. Ja sam mislio, da bi bura prije svladala ovu slabu travu, nego li onaj ponosni hrast, koji je do sada svakomu vjetru prkosio."

„Sinko," reče otac „silni hrast morao se je skršiti, jer se nije mogao savijati; mekana pako i prigibljiva trava savijala se je pod burom, te joj ona nahuditi namogaše."

Dočim prkos i oholost strada,
Popustljivost sve zapreke svlada.

29. Unka.

Gospodar Janko stanovaše u liepoj kući, koja je sagradjena bila na prekrasnom jednom mjestu, obkoljenom plodnimi voćkami. Susjedova livada bijaše tik njegova zemljišta. To svoje zemljište htjedè Janko da poveća na račun svoga susjeda, te pomakne noćju tajno unku dalje u susjedovu livadu.

Iza njekoga vremena popne se Janko po ljestvah na jednu trešnju, da si nabere trešanjah. Kad je gore bio, prevrne se skupa s ljestvami, spade uprav na unku i slomi si vrat. Da nije Janko unke pomicao, bio bi daleko od nje dole pao, niti bi se bio na travi mnogo ozledio. Zato se veli:

Zlotvor brižno kamenje si kùpi,
Da poslije glavom o njeg lùpi.

30. Kanarinka.

Stanka moljaše svoju mater, da joj kupi jednu kanarinku. Mati joj reče: „Dobit ćeš ju, ako hoćeš samo uviek biti poslušna i marljiva; osobito pako, ako se ostaviš svoje prpošnosti, te neuzbudeš svagdje svoj nos turala, i neuzbudeš hotjela sve znati, što nije za tebe.“

Stanka to obeća. Jednoga dana dodje iz škole kući. Mati joj reče: „Ovdje je evo na stolu jedna nova škatuljica, nu nemoj je pod živu glavu otvarati,

ni dirati. Ako me poslušaš, onda ću te nječim razveseliti.“

Mati zatim ode, da posjeti maloga bolestnoga Milana, svoje kumče. Tek da je mati preko praga bila prešla, već je Stanka u rukuh imala škatuljicu. „Posve je lagana“ reče „a u poklopcu su sitne luknjice! Šta to ipak u nutri mora biti?“

Ona otvori škatuljicu, i gle — iz nje prne kao zlato žuta kanarinka, te stane po sobi cvrkutati.

Stanka je hotjela, da ptičicu opet uhvati i u škatulju zatvori, a mati da ništa neopazi. Stane dakle po sobi tamo amo za njom letiti; ali sve bijaše uzalud. Najednoč stupi mati u sobu, i reče: „Ti neposlušno i prpošno djevojče! Ja sam ti htjela pokloniti tu liepu ptičicu; nu želila sam najprije viditi, je li ju zaslužuješ. Sad ću ju dati dobromu Milanu, koji je poslušniji, i nije tako prpošan, kao ti.“

Zapamti si tu istinu staru,
Prpošno je diete viek u kvaru!

31. Lastavica.

Kad su se u proljeće lastavice opet povratile, te su pod striehom njekoga seljaka u starom svom gnjezdu opet započele veselo svoje cvrkutanje, reče on svojoj djeci: „Da mi niste ništa na žao činili ovima pticama. Tko lastavice od svoje kuća tjera, tjera sreću od sebe. Susjed je srušio laste-

vičino gnjezdo nad svojim prozorom, i jaja je polupao; — pa od toga vremena ide u njegovu kućanstvu sve natražke, i on posve propada."

Mali Mirko zapita oca, kako se to razumije. Otac odgovori: „Naš susjed iznevjerio se starim, dobrim običajem svojih pradjedovah. Njegovi predji i roditelji puštali su u miru te nedužne i koristne ptičice, koje su ih svako jutro svojim veselim cvrkutom rano na posao budile. Nu on je nemilosrdan i prama ljudem i prama životinjam, sjedi do njeko doba u krčmi, te rado u jutro spava. Da ga dakle lastavice u jutrenom snu nebune, to im je razrušio njihovo gnjezdo. Tako je taj neprijazni, lieni i razsipni čovjek s lastavicami ujedno od svoje kuće odtjerao i sreću i blagoslov božji."

Pust' u miru lastavice,
To su božje ugodnice!

32. Golubovi.

Mirko i Radovan, dva vesela dječaka, bijahu susjedi. Bogati Mirko imao je više liepih golubovah, a siromašni Radovan samo njekoliko posve proste vrsti.

Jednoga dana preleti Mirkov jedan par u Radovanov golubinjak, te se stane tu gnjezditi. Radovan je mislio: „O kako bi ja sretan bio, da su to moji golubovi! Tako se biele kao snieg; a glava im je opet i rep crn kao i gâr. Ovi mi se najbolje dopadaju od svih njegovih golubovah."

Dodje mu volja, da ih zadrži i zatvori. „Al ne," reče „toga činiti nesmijem; to bi griehota bila! Tu napast moram u sebi ugušiti!" I tim zatvori golubinjak, uhvati golubove, i odnesi ih Mirku.

Mirku se veoma dopadne, što je Radovan tako pošten bio. On uzme dakle prva jaja od tih liepih golubovah, prìšulja se tajno k Radovanovu golubinjaku, i podmetne ih jednoj sasvim prostoj golubici mjesto njezinih.

Kad su se mladi izlegli i operjali, Radovan se veoma obraduje, da su bili uprav onakovi, kao Mirkov najljepši par. On odleti na vrat na nos k Mirku, te mu obznani to čudo!

Mirko se nasmije i pripovjedi mu, kako je podmetnuo jaja, da mu se zahvali, što je tako pošten bio. Napokon doda: „Dragi Radovane, budi uvjek pošten, ma jedan dan živio, jer:

Bog onoga viek nagradi,
Koji pravo vazda radi!"

33. Pietao.

Njeka je vriedna kućanica budila svoje služavke svako jutro, čim je pietao zakukurikao. Služavke se jako razsrde na pietla, te rekoše medju sobom: „Da nije toga prokletoga pietla, mogle bi još spavati." One ga ubiju. Nu gospodarica, koja je već jako stara bila, te se je uvjek jako rano budila, nije znala, koje je doba, te je

služavke sad još ranije budila, nego li prije; kadkada i u po noći.

Mnogi da zlo kakvo smali,
U veće se još uvali.

34. Gnjezdo jarebičino.

Na njekoj njivi blizu šume nadju dva dječaka gnjezdo jedne jarebice, i za rukom im podje, da su uhvatili jarebicu.

„Čuješ ti!“ reče stariji „uzmi ti jaja, a ja ću jarebicu. Jaja isto toliko vriede, koliko i jarebica.“

„Ako je tako“ reče mladji, „a ti daj meni jarebicu, a sebi uzmi jaja.“

Oni se počmu pravdati, a napokon se i počupaju. Dok su se čupali, pobjegne starijemu jarebica, a mladji potare iz nesmotrenosti jaja. Sad nisu oba ništa imali, te rekoše napokon: „Otac veli pravo:

Bolje jaje jest imati,
Neg za koku se čupati.“

35. Ptice pjevice.

Njeko krasno seoce bijaše obkoljeno šumicom od samih plodnih voćakah. Te su voćke u proljeće cvale, i prosipale vrlo ugodan miris; a po granju i grmlju vrvile su svakojake ptice, koje su pje-

vale i gradile si gnjezda. U jesen pako bile su ove voćke pune jabukah, krušakah i šljivah.

Tad njekoj zloj i opakoj djeci pane na úm, da vade jaja i kvare gnjezda. Ptice se na to poplaše, te malo po malo sasvim odtud odbjegnu. Sad se više nije čula pjevati nijedna ptica niti u vrtovih, niti u svoj bližoj okolici. Sve postane tiho i žalostno. Ali što je još veće zlo bilo? Sada mah preuzmu škodljive gusjenice, kojimi su se inače ptice hranile, te oprulje i lišće i cvieće. Drveće je stajalo golo, kao usried zime; a zla djeca, koja su prije imala u izobilju prekrasnoga voća, nisu dobila ni jedne jabuke za jelo:

„Ako uzmeš ptici gnjezdo, jaje,
To i voća i pjesam' nestaje.
Životinje nijedne nekini,
Koja kvara tebika nečini!"

36. Strnadke.

Dvoje djece iz njekoga sela idjaše zimi u bližnji mlin, i svako nosaše na glavi vrećicu raži. Kada su prolazili pokraj mlinarova vrta, opaze njekoliko strnadakah, koje gladne sjedjahu na grmu s injem posutom. Maloj Berti bijaše žao tih malih ptičicah. Ona odveže vrećicu, i baci im njekolike šake zrnja.

Dragutin, njezin brat, prepiraše se s njom, te joj reče: „Ti dobroćudna beno! Čekaj samo, za-

ista ćeš dobiti manje brašna, pa će te onda roditelji kazniti."

Berta se poplaši i reče: „Priznajem, da to možebit nisam imala činiti. Medjutim naši dobri roditelji neće meni u grieh uzeti moju dobroćudnost, a Bog nas može s druge koje strane za to blagosloviti."

Kad je ovo dvoje djece opet u mlin po brašno došlo, bijaše u Bertinoj vrećici još jedanput toliko brašna, koliko u Dragutinovoj. Dragutin se začudi, a Berta je već hotjela vjerovati, da je to njekakovo čudo.

Ali čestiti mlinar, koji je čuo bio govor ove djece kod grma, reče Berti: „Meni se je tako dopalo tvoje milokrvno srce prama gladnim pticam, da sam ti dvostruko mjerio. Nu premda sam ti ja brašno u vreću nasuo, ipak je to blagoslov božji, kojim Bog, tvoju milokrvnost nagradjuje.

Milokrvnih dušah čine
Blagosivlje Bog s visine! —

37. Sjenice.

„Gle, kakove su tamo na jabuki liepe sjenice!" reče Lovro svojoj sestri Mariji. „Ja ću nje sad imati." Tim se popne na drvo, postavi tamo sjeničarku, i sakrije se sa svojom sestrom u koljebu, da na ptice vreba.

Sbiljam, sjenica se skoro ulovi. Lovro bez

duše poleti na drvo; nu kad je hotio da pticu izvadi, spade skupa sa sjeničarkom. Sjenica je odletila, a Lovro si je pošteno ruku odrapio o jednu granu.

Marija reče: „O moj siromašni Lovro, kako ti strašno krv curi. Valjda ćeš se sad toga okaniti, i nećeš se više penjati na jabuku, da sjenice loviš; inače bi si još mogao ulomiti ruku il nogu!“

„Ajde“ reče Lovro smijući se „zato se ja toga ipak neću okaniti. Nego sad bi mi posao bio uzalud. Sjenica neide više u sjeničarku, u kojoj je jedna već ulovljena bila.“

„Ako je tako“ reče Marija „to je onda sjenica pametnija, nego li ti. Ona neide onamo, gdje joj pogibel prieti. Ti pako, koji si se ovaj čas pošteno odrapio, i jedva još veće nesreće spasio, hoćeš da se opet lakoumno i smjehući se u novu pogibel bacaš?“

Tko nesgodom malom
Nesteče pameti,
Prije ili potlam
Sam će sebe kleti.

38. Škvorac.

Staro šumar Stanko imao je u svojoj sobi jednoga pitomoga škvorca. koji je govoriti znao njekoliko riečih. Kad bi na primjer stari šumar viknuo: „Škvorče! škvorče! gdje si? to bi škvorac, odmah odgovorio: „Evo me!“

Dragutin, susjedov sin, imadjaše veliko veselje s tim škvorcem, i polazaše ga često. Kad je jednoč Dragutin opet k njemu došao, a Stanka kod kuće nebijaše, uhvati on mahom škvorca i turi ga u žep, te htjede da izmakne.

Ali u isti trenutak dodje šumar na vrata. On mišljaše, da djetetu veselje učini, i vikne kao obično: „Škvorče! škvorče! gdje si?“ a on se odzovne iz Dragutinova žepa što jače mogaše: „Evo me!“

Zaklela se zemlja raju,
Da se tajne sve saznaju.

39. Kukavica.

Njekoga liepoga svibanjskog dana izšeću se u bližnju šumicu Mijat i Andrija. Najednoč začuju i to prviput veselo kukanje.

„Čuj, to meni navješćuje dobru sreću“ reče praznovierni Mijat „ako ništa drugo, a ono barem pun žep novacah.“

„A zašto baš tebi?“ reče Andrija, koji je isto tako praznovieran bio. „Neuvidjam, zašto bi tebe radje imala kukavica nego li mene. Ja sam bolji, nego ti; pa tvrdim, da ona meni sreću navješćuje.“

Mjesto da su se uživali liepoga dana, počmu se oni sada svadjati. Od svadje dodje i do šakah; i napokon se jako srditi razidju, strašno izgrebeni i izprebijani.

Oba se ova dječaka sastanu opet kod ranar-

nika. Kod zavijanja pripoviedahu mu, kako je svadja započela i zapitaše ga, kojemu je od njijuh kukavica navješćivala sreću.

Ranarnik se nasmije i reče: „O vi budale! Nijednomu, nego samo meni. Vas je obadvojicu odpravila kukavica s razbijenima glavama, a meni je pribavila novacah."

Prepirači i svadljivci
Vazda će se pokajati,
Ako odtud i koj treći
Korist neće baš imati.

40. Krava.

Dragojla udovica življaše veoma oskudno sa svoje dvie kćeri. Što je koji tjedan zaslužila, to je upravo sve i potrošila. K tomu su još jednoga dana izgubile svoju jedinu kravicu, i to ih je veoma razcvililo. „Ah!" uzdanuše „kad bi nam Bog samo opet kravu dao, jer mi nećemo nigda smoći toliko novca, da si drugu kupimo."

„Budite samo poštene i valjane" reče susjeda „pa će vam Bog već pomoći."

„Pa što da radimo?" zapita Dragojla. Susjeda joj odvrati: „Ponajprije morate nastojate, da marljivošću povećate svoj dohodak. Vas je tri, pa ste vješte prelje, pletilje i švele. Radite svaki dan jednu il dvie ure duže, pa ćete zaista koji novčić više zaslužiti, nego li do sada.

Drugo morate gledati da štedljivošću umanjite

svoj trošak. Vi svaki dan pijete njekakvu juhu, što ju kavom zovete. Premda malo uzimljete kave i šećera, al to kroz duže vremena puno iznosi. Uzmite mjesto kave juhu, to će vas bolje hraniti, a ipak ćete prištediti koji novčić. Što si tim prištedite, to mećite na stranu, pa ćete na skoro imati toliko novca, da ćete si moći kupiti liepu kravu.

Dragojla i njezine kćeri poslušaše ovaj dobri savjet; i prije nego li se je svršila godina imale su još jedanput toliko novca, koliko im je trebalo za kravu. Da što više, one se naučiše, kako da marljivošću i štedljivošću poboljšavaju svoju sirotinju, te postaše s vremenom imućne. Susjeda im reče: „Vidite li sada, da sam pravo imala? To vam je sveta istina:

Vazda ima božjeg blagoslova,
Ako čovjek nemrzi poslova'!"

41. Klepka.

I.

Gojko, seljački dječak, čuvaše krave u šumi, Sve su krave imale klepku, a najljepša krava imala je i najljepšu klepku.

Dodje šumom njeki nepoznati čovjek i reče; „Krasne li klepke! Po što je bila?"

„Jednu forintaču!" odgovori Gojko. „Ne više?"

poviče stranjski čovjek „evo ja ću ti odmah dvie dati.“

Gojko dade stranjcu klepku, a dvie forintače turi s veseljem u žep.

Nu počem krava nije imala klepke, nije ni Gojko u šumi više čuo, gdje mu je krava. Krava se udalji od ostalih kravah, a onaj stranski čovjek, koji je u grmu skriven bio, spopade ju za rogove, i odvede kradom.

Sad je istom Gojko uvidio, da ga je taj ugursuz prevario.

Koj premnogo štogod plaća,
Nepošteno to si vraća.

II.

Gojko dojde kući sav zaplakan, i pripoviedaše, što mu se je dogodilo. „Ah!“ reče on „toga nisam mislio, da bi mi samo zato klepku dobro platio, da mi kravu ukrade!“

Otac mu pako odvrati: „Kao što je tebe prevario taj lupež, tako i nas sve nastoje prevariti naše griešne požude. One nam doduše izprva pribavljaju nješto malo koristi, ali na posljedku nanose nam veliku štetu. Ako im pružimo samo prst, one nam sgrabe cielu ruku. Zapamti si izreku:

Nedaj vjere griehu nigda,
Spâs ti duše sgrabi svigda!“

III.

Na to će mati: „Ali dragi Gojko, zar ti nisi nigda na to mislio, čemu je taj stari običaj, da se kravam o vrat klepke vješaju?

„Ah, novac me je sasvim zasliepio“ reče Gojko. „Ja nisam na ništa drugo mislio, nego samo kako lake ruke cielu forintaću dobiti mogu. Klepka je nepotreban ures; krava nedaje zato nimalo više mlieka. Tek kad je krave nestalo, puklo mi je medju očima, čemu su klepke.“

Tako ti ide lakoumnim i strastvenim ljudem,“ reče mati. „Oni zametavaju mnogi stari običaj kao nekoristan i nepotreban; ali šteta ih napokon opameti, i oni uvide, da se takovi običaji na dobrom temelju osnivaju.

Običaji stari što valjaju,
Mnogi kasno oto tek spoznaju.

42. Ovce.

Njeki stari pametni i pošteni ovčar imao je više sinovah i kćerih. Ovi su jednoč hotjeli ići na sajam, da tamo plešu. Nu otac im reče: „To nije za vas. Ja sam uvjek nastojao, da vas sačuvam od svakoga skvarenja; a tamo se možete lako pokvariti.“ Djeca mu na to odvratiše: „Ali tamo idu i drugi!“

Otac reče: „Jest, i do sad su išli mnogi, ali zaigraše svoje zdravlje i svoj život, svoje poštenje

i nevinost svoju. Hoćete li zar da ih nasljedujete? Ta nemojte biti kano ovce. Znate, kad jedna od njih u ponor skoči, da onda sve za njom skaču. Pa zato ih i zovete glupimi životinjami. Čovjek, koji se u propast sunovraćuje, jerbo to i drugi čine, nije nimalo pametniji."

Ako tkogod grieha stazom gazi,
Njegvim tragom hodit ti se pazi.

43. Jarac.

Gospodja Stanićka prebivaše u jednoj liepoj kući pred gradom. Jedno jutro reče ona svojoj služavki: „Čuješ, Anko, ja ću sada ići u crkvu. Kada budeš išla preko puta po vodu, ili pako u vrt, da mahunah natrgaš, zatvori kućna vrata. To sam ti već višeput nalagala, i nadam se, da ćeš me jednoč ipak poslušati. Mogao bi se ipak tko u kuću uvući, te kvara učiniti."

Gospodja odje. Anka spremaše sobe, a zatim se uputi na zdenac, i ostavi sbiljam vrata otvorena. „Ta neima nigdje nikoga na cesti" govoraše ona, te se smjehaše bojazljivosti svoje gospodje. Nu dočim se je Anka s drugom njekom služavkom na zdencu razgovarala, uleti jedan jarac u kuću, zadje na stube i popne se gore u sobu gospodjinu.

Tu je visilo u zlatnom okviru veliko ogledalo (zrcalo), koje je skoro do poda (pomosta) dosizalo. Jarac se smotri u zrcalu, pomisli, da tamo ima

još jedan jarac, brecne se i zagrozi mu se svojima rogovima. Jarac u zrcalu učini to isto. Tad najednoč skoči pravi jarac na umišljenoga, grune što je jače mogao na njeg, i razmrska ogledalo na tisuć komadah.

Anka je baš sa zaimačem s vodom na kućna vrata došla, i čuje prasak stakalja, te odleti u sobu, da vidi šta je. Kad tumo, sva se upropasti smotrivši nesreću, što se je dogodila, te uzme batinu, i iztjera jarca naglavce iz kuće. — Ali za to nije ogledalo ipak postalo čitavo.

Kad je gospodja kući došla, odmah je odpremila lahkoumnu, služavku, a za naknadu počinjene štete zadržala joj je njezinu plaću. U novoj njezinoj službi nisu joj morali više zapoviedati, da za sobom vrata zatvara. Kod nje se je izpunila izreka:

Koj za savjet starijih nehaje,
Čestoput se za to težko kaje.

44. Jelen.

Branko je bio još posve malen dječak, kad su mu oca, šumara u Radikovcu, ubili tati, koji su drva krali. Mati ga je odhranila, što je bolje mogla, i Branko je, izučiv za šumare potrebne škole, postao takodjer šumarom, i došao na ono isto mjesto, koje mu je njekoč otac imao.

Jednoga je dana Branko po istoj šumi lovio sa više svojih prijateljah. On opali na jednoga je-

lena, nepogodi, a u grmu zavikne njetko žaloštno: „Jao, za Boga, pogodjen sam!“ Branko priskoči tamo, i gle! stari jedan čovjek savijaše se grcajući u svojoj krvi. Cielo se družtvo sakupi oko umirućega. Branko klekne k njemu, ogrli ga, i moljaše iza glasa jadikujuć za oproštenje; i uvjeravaše ga, da ga nije vidio.

Ali mu umirući reče: „Neimaš me ništa za oproštenje moliti. Što do sada ni jedna duša nije znala, to ću ti sada očitovati. Ja sam bio onaj, koji je tvoga oca ustrielio. I baš pod istim ovim hrastom nakvasila je zemlju njegova krvca; a sad si ti i nehotice i neznalice na istom mjestu osvetio njegovu smrt.“

„Bog je pravedan!“ uzdahne on još jednoč, i premine. Groza spopane sve okolo stojeće, i jedan izmedju njih poviče;

Bože, kazna tva pravedna s gora
Pre il potle stigne viek zlotvora!“

45. Vuk.

Ivan je blizu jedne velike šume čuvao ovce. Jednoga dana stane od šale iza glasa vikati: „Evo vuka! evo vuka!“

Seljaci iz bližnjega sela slete se s koljem i sjekirami, da vuka ubiju. Nu vidivši, da vuku nema ni traga ni glasa, povrate se kući, a Ivan im se je u sebi samo smijao.

Sutra dan vikao je Ivan opet: „Evo vuka! evo vuka!“ Seljaci opet izlete; ali u mnogo manjem broju, nego li jučer. Nu neopazivši nigdje vuka, razidju se kući srditi i glavom klimajuć.

Treći dan dodje vuk sbilja. Ivan se deraše iz petnih žilah: „U pomoć, u pomoć, ljudi! evo vuka! evo vuka!“ Nu sada neizadje mu u pomoć ni jedan seljak.

Vuk nasrne na stado, pognjavi više ovacah, a medju timi i ono janje, koje mu je izmedju svih najmilije bilo:

Čuvajte se neistine,
Jer koj samo jednoč slaže,
Njem' se više nevjeruje,
I istinu kada kaže! —

46. Majmun (opica.)

Njeki bogati škrtac, koji nigda ni pàre siromaku udieliti nije hotio, držao je sebi za zabavu jednoga majmuna. On se je nadao, da će ga kod sgode mnogo skuplje prodati, nego li ga je i sâm kupio.

Jednoga dana izadje u grad ovaj bezdušni čovjek. Majmun dodje do kovčega, u kojem je novac ležao, otvori ga njekako, te stane šakački zlato i srebro bacati kroz prozor na ulicu.

Ljudi opazivši to, slete se tamo, počmu se rivati i tući za novce, te pobraše sve, što im samo šakah dodje.

Kad je kovčeg već skoro prazan bio, dodje ti škrtac, te se sav preseneti, smotrivši šta se sbiva. „O prokleto, glupo živinče!“ poviče on, i grozijaše se majmunu iz daleka šakama svojima.

Susjed njeki reče na to razjarenomu ovomu čovjeku: „Daj se umiri, prijatelju! Jako je doduše ludo, novce kroz prozor bacati, kao što majmun čini; ali zar je mnogo pametnije, kad se u kovčeg zatvore, i ničemu neupotrebljavaju?“

Blago onom', koji novca ima,
Pa seb' dobro čini i drugima!“

47. Lav.

Njeki siromašni rob, koji je pobjegao svomu gospodaru, bude uhvaćen i na smrt odsudjen. Doveli su ga na jedan velik trg, koji je visokim zidom opasan bio, i pustiše na njega strahovita lava. Više hiljadah ljudih gledalo je taj prizor.

Lav razjaren poleti na ovoga siromaka, nu najednoč — stane, repom počme migoljiti, pun veselja oko njega skakati i ruke mu lizati. Ljudi se začudiše i pitaše roba, šta je i kako je to.

Rob im pripoviedaše: „Pobjegavši od svoga gospodara, skrijem se u pustinji u jednu špilju. Najednoč doleti ovaj lav k meni zavijajući, i pokazivaše mi svoju capu, u koju se je bio velik trn zabio. Ja izvučen trn, i od to doba donosio mi je lav divljetine, te mi življasmo mirno u toj špilji. Kod zadnjega lova razstave nas jednog od

drugoga, obojicu nas uhvatiše, — pa sad se evo raduje ova dobra zvier, što me je opet našla.“

Sav je sviet uzhićen bio zahvalnošću te dobre zvieri, i poviče glasno: „Neka živi dobrotvor — čovjek! neka živi zahvalni lav!“ Roba su na to na slobodu pustili i bogato obdarili. Lav je pako od to doba vazda uz njega bio, kao pitom pàs, niti je ikomu šta na žao učinio.

Zahvalnosti čustvo plemenito
I najljuću zvier ukroti,
Nemoj diete da nam zasramito
Po divljimi budeš skoti!

48. Uholaža.

Stanko je imao tu manu, da je rado prisluškivao. Otac ga je toga radi opominjao; ali to je sve uzalud bilo. Jednoč dodje njeki gradjanin k ocu u vrt, i reče, da ima nješta na samo govoriti. Otac ode s njim u koljebu, i zatvori vrata.

Stanko se odmah prišulja, i počme prisluškivati na jednu malu jamicu, što je u vratih bila. Nu najednoč nješta čudnovato postane u njegovu uhu. Učini mu se, kano da mu nješta u uhu plazi i grebe; a malo zatim osjeti tako strašnu bôl, da je iza glasa poviknuo, i kao mahnit postao.

Otac sasvim poplašen izadje s gradjaninom iz koljebe. Zovnu odmah liečnika. Ovaj mu je u uho štrcao njekakov sok, i napokon mu iz uha izadje uholaža, koja je skrivena bila u jami, te

je Stanku u uho unišla, kad je na jamu bio uho prislonio.

„Sad si valjda kažnjen za svoje prisluškivanje?“ reče otac. „To neka ti je opomena za buduće! Mnogomu su prisluškaču se još puno gorji crvi uvukli u uho, nego li je uholaža, dapače i u glavu i srce; naime: smutnja, mržnja i neprijateljstvo. Moraš se okaniti te zle navade, ako želiš da budeš pošten čovjek.“

Čovjek, koji pravo srce
U sebika osjeća,
Tom' je druge prisluškivat
Bezznačajnost najveća.

49. Hljeb.

Jednom bijaše velika skupoća, i njeki vrlo bogat čovjek zovne najsiromašniju djecu svoga sela k sebi u kuću, pa im reče: „Evo vam puna košara hljeba. Svako neke si uzme po jedan hljebac, pa dodjite svaki dan, dok Bog dade bolje vrieme.“

Djeca navale na košaru, svako htjedè da ima najljepši i najveći hljebac, te se počeše prepirati i otimati. Napokon odju, a nisu se ni zahvalila.

Samo Ivka posve kukavno obučena djevojčica, koja je mirno na strani stajala, uzme najmanji preostavši hljebčić, poljubi zahvalno ruku dobromu tomu gospodaru, te se udalji mirno i čedno.

Drugi su dan djeca isto tako bila neuljudna, i sirota Ivka odbije opet hljebčić, koji je za polak ma-

nji bio, nego li ostali hljebovi. Nu kad ga je kući doniela, pa ga je mati narezala, izpadne iz njega njekoliko komadah krupnoga novca.

Mati se poplaši, pa joj reče: „Nosi mahom natrag ove novce, oni bo su doista samo slučajno u kruh došli.“

Ivka odnese novce. Ali joj dobri taj čovjek reče: „Ne, moje dobro diete!! ti novci nisu slučajno u kruh dospjeli. Ja sam ih hotomice dao upeći u najmanji hljebčić, da tebe nagradim, ljubezna kćerko. Ostani uvjek miroljubiva i zadovoljna s malim, i Bog će te doista blagosloviti.

Zadovoljan, miroljubiv
I zahvalan budi,
Goni mržnju i prepirku
Iz svojijuh grudih.

50. Voda i kruh.

U vrieme velike skupoće dodje Pavao, siromašan dječak, iz planine dole u jedno bližnje selo, i moljaše kruha kod imućnijih ljudih. Njekoga bogatog seljaka sin, imenom Petar, sjedjaše pred kućnima vratima držeći u ruki velik komad kruha. „Daj i meni koji zalogaj!“ reče Pavao „baš sam jako gladan.“ Ali Petar bio je bezdušan, pa mu odvrati: „Samo se seli, za tebe ja neimam kruha!“

Godinu danah poslje dodje Petar u goru, da potraži svoje pobjegle koze. Dugo je i dugo blu-

dio po pećinah. Sunce je strašno peklo, i on je od žedje već skoro skapao bio; ali izvora nemogaše nigdje naći.

Napokon opazi Pavla, gdje pod jednim drvetom u hladu sjedi. On je bio kod ovacah, a uz njega je stajala testija puna vode. „Daj mi vode" reče bogati Petar „strašno sam žedan." Ali mu Pavao reče: „Samo se seli, za tebe ja neimam vode!"

Sad se sjeti Petar, da on jednoč siromašnomu Pavlu zalogaj hljeba dao nije. Suze ga obliju, i on zamoli Pavla za oproštenje. Pavao se sbilja gane, oprosti mu, i pruži testiju s vodom. Petar mu pako reče: „Bog ti platio ovaj napitak ovdje i tam gore.!"

Rado davat i rad opraščati,
Kršćanski će to reć djelovati.

Sadržaj.

Brzotiskom Dragutina Bokaua u Zagrebu.

Sadržaj.

Brzotiskom Dragutina Bokaua u Zagrebu.